



ZBOGOM, FAŠISTI

MARKO TOMAŠ



SADRŽAJ

PUZZLE PIECE 1: IMENIK	1
Katarina	2
Sanjam te, Eleonora	3
Vjenčanje	4
To: Christina Busch	
Subject: Name	5
PUZZLE PIECE 2: HOROSKOP	6
Zmijski car	7
Astrologija	8
Ožiljak	10
Svetac	11
Tetovaža	12
Riječi	13
Žed	14
Novo ledeno doba	15
19122007	16
Tihi dani	18
Popodnevni čaj s engleskom kraljicom	19

Vlat	20
Kavez	21
Politički iskaz	22
PUZZLE PIECE 3: ZBOGOM, FAŠISTI	23
Stvarno si pretjerao, Leonarde	24
Kiša preuzima komandu	25
Kad me pronađe	27
Vikend na Mjesecu	28
Vrh	29
Paralele	30
Kad se vratim iz rata	32
Kaleidoskop	33
Ljubavnik	34
Kako se zove smrt	35
Još samo nedjeljom	36
Slikar	37
Plava i boja pjene	38
Orhideja	39
Vlak	40

PUZZLE PIECE 4: ŠTO SAM NAPISAO DO PODNEVA	41
Priznanje	42
Poznavajući samoću	43
Za S. prvi put	44
Volim te	45
Moj umorni anđeo	46
Neki čudan krajolik	47
Zašto nitko ne želi putovati u Pittsburgh?	48
<i>My old flame</i>	49
Što sam napisao do podneva	51
Isprobaj ovo, dragi Wagner	52
SLAGALICA: RANE I SOL	53
21st century puzzle	54
O autoru	55
Impresum	56

PUZZLE PIECE 1: IMENIK

širokom cestom između ruševina vozimo se –

KATARINA

U tvojoj smrti toliko romantičnog.
Svejedno, baš kao i tada,
prezirem način na koji si nas napustila.
Jean d'Arc, umrla si zbog svih nas
ili si htjela da tako mislimo.
Ta bili smo djeca, otkud smrt?
Samo da znaš
unatoč tvojoj žrtvi
ne osjećam se iskupljenim.
Srce je smrskano kao kost.
Mislim da Mehmed
svake godine
odnese cvijeće
na tvoj grob na selu,
ali nikad ne priča o tome.
Ipak, mene ne može lagati.
Katarina, da li je pištolj tvog oca
zaista bio taj savršeni ljubavni stroj?

SANJAM TE, ELEONORA

Tvoju zemlju je stvorio vulkan,
prosuo je u more,
naš drevni Mediteran.
Crvena je kao meso i ljubav,
zato tako lako padaš u zanos
i ključaš od strasti.
Sanjam te, Eleonora,
dugo te svlačim i ubijam,
a onda plačem na tvojim grudima
neutješan i lud poput Boga
u trenutku kad je stvarao svijet.
Plačem dugih sedam dana.
Tvoja su pisma puna tišine
u koju se smrtno zaljubljujem.
Tako si nježna, ranjiva,
s licem zaboravljene rimske princeze,
zbog koje lažem da postoji sloboda.
Hajde da prevarimo sudbinu
i odemo živjeti na neko mjesto
gdje će nas smrt zaboraviti.

VJENČANJE

Nadia, iz neke pustinske draguljarnice,
tvoje tijelo, dijamant, sitno i nago
spustilo se nad moja bedra.
noć iznad Jadrana, slana,
valovi su okružili naš šator.
spavali smo na zemlji
poput naših lutajući predaka.
želio sam u tebi vlastitu pogibiju.
tvoja crna kosa, tvoje arapske oči
kao ostvarenje nekog obećanja
koje sam davno dao sebi.
bilo je toliko cvijeća oko nas.
naše vjenčanje, Nadia,
paganska svečanost,
toliko bogova,
po jedan za svaku zvijezdu.
kakvi još mirisi stanuju
u skrivenim kutcima tijela,
samo maštam o tome.
poljubila si me za rastanak
i onda nestala u borovoj šumi
tražeći svoj dom
i još malo pijeska.

TO: CHRISTINA BUSCH
SUBJECT: NAME

Christina, ti si sjever, North!
Krist je u tvom imenu i knjigama.
Tvoja nećakinja se rodila točno na moj rođendan.
Kako ćeš joj pokazati grad s tornja svetog Duje
ili s terase moje kuće gdje smo jednom vodili ljubav
i razgovore dok nije svanulo?
Grad je samo jedan, nesavršen organizam.
Uzdišeš za nebom juga.
Učiš španjolski i hrvatski.
Tu su lica divlja.
Tu je tvoja germanska pojava egzotična.
Što bi Rimbaud pisao o tvom tijelu
ili neko drugi, neko ko je manji barbarin od mene?
Želiš li cigansku krv u tvom trbuhu, neukrotivu
poput prerijske zvijeri?
Kako miriše tvoj sadašnji ljubavnik?
Poput Andaluzije ili Bosfora?
Učiš li novi jezik?
Hoće li tvoja nećakinja
nositi slavensko ime?
Smiješ li kumovati njezinoj sudbini?
Nazovi je po kiši, snijegu, oblacima,
nekoj nebeskoj pojavi,
neka joj ime bude poput zmijske košuljice,
amajlija.

PUZZLE PIECE 2: HOROSKOP

anđeli s Bulevara upiru prstom u nas, zaboravljaju glazbu, isparavaju otrovnu maglu, noktima čiste kožu, odlažu život kao odijelo, umiru na vrhu igle, njihove oči sjaje divljački, oni ne očekuju bilo kakvo milosrđe, ne traže ljubav niti religiju, prazni poput 21. stoljeća, razoreni poput mene, razoreni neuzvraćenom ljubavlju, pijanom prevarom, političkim prevratom, državnom granicom, mostom preko rijeke, mjesečevim mjenama, sunčevim pjegama, razoreni kao ozon, meki kao stratosfera, razoren kozmos, astronaut u drumskoj kafani, orgije na zasjedanju UN-a, prazno, prazno stoljeće, Guernica kojoj je oduzet užas, prazno poput odbačene vojničke konzerve u iračkoj pustinji, opako kao pješачka mina u centru grada, jednako glupo i zlo, plitko ukopano, talk show, self help, shopping mall stoljeće, stoljeće zvijezda za jednokratnu upotrebu, stoljeće bez heroja, slomljeno, razoreno, prazno, Amerika bez Whitmana i Kerouaca, Europa bez revolucija –

ZMIJSKI CAR

Nakon što sam potonuo u kutiju s fotografijama
Nakon što sam tamo našao
suho cvijeće i veliko kosmičko ništa
od kojeg uvijek postanem razdragan
i počinjem stvarati vlastitu mitologiju
u kojoj moj djed postane Perun,
staroslavenski gromovnik,
a mi svi munje koje svijetle noćnim nebom,
njegova djeca, kratki bljeskovi
u bezgraničnom ništavilu
postojanja i nestajanja,
koje je svakako trajnije i luđe.
O djede, Bože, ja bih radije da sam energija,
da me niko ne može dodirnuti
prljavo, tjelesno, beznačajno,
radije bih da sam vlastiti pogled kroz prozor,
da ne ranjavam, uništavam,
da me se ne ubija ovako podmuklo
samo zato što sam načinjen od vode, imena i prošlosti.
Ničeg čistog među ljudima
samo sveukupna izgubljenost i kaos
u izvrsno skrojenom građanskom odijelu.
Nakon što sam opet izvršavao samoubistvo
i po ko zna koji put odustao u posljednjem trenutku
pod izlikom da imam još nešto bitno za obaviti
poput napisati ovu pjesmu
i prevoditi tvoje ime s Arapskog jezika,
jer želim te zaštititi,
danas zbog imena siluju i muče do smrti,
više nema braće, nikog ko bi stao u zaštitu tuge
i sanjao tek kruh, ili oduševljeno govorio o poeziji.

ASTROLOGIJA

Koliko oblika ima mjesec?
Mogu li ostati budan
dovoljno dugo da ih sve pobrojam,
a onda izaći pred svijet
i otkriti mu potpuno novu strast,
objasniti kuda ide voda,
kako koža čuje šapat,
ispričati pauka i ulicu,
opravdati svece za zablude,
Bogove za okrutnost,
oslikati ritam ceste,
ritam glazbe, drveća i praskozorja,
boju predvečerja i čežnju dana,
ljepotu usamljenosti,
genocidnu prirodu ljubavi,
beznađe mržnje, blato ratova
i gorčinu soli života.
Želim unaprijed optužiti
ovu pjesmu za fašizam,
ili prosuti spermu po njoj
kao po mesu ljubavnice.
Čak su i hrizanteme fašisti.
Tako je ova igra zamišljena.
Jesam li spreman
za konačnu astrologiju, definitivnu,
krajnji poredak sazviježđa
nakon kojeg samo nema,
tamo gdje je vakuum, istina?
Kako se zaljubiti posljednji put
kad je toliko molitvi
odaslano na pogrešnu adresu,
ili se vratiše kao eho u velikim hramovima

gdje smo klečeći drhtali od pobožnosti
i suzama priznavali zločine?

OŽILJAK

Opet se trudim pronaći najbolji izraz
za vlastitu krhkost
kao da će mi prava riječ pomoći
da se mogu bez jeze pogledati u ogledalu.
Ali ometa me zvonjava na vratima stana.
Sve je poput ožiljka, uspomene.
Tragovi vode na pločicama,
sapuna na umivaoniku.
Voda huči u cijevima.
Kada jednom odlučim reći istinu
morat ću priznati koliko se zapravo plašim
točke
i onoga što dolazi iza nje.
Naš poštari je uporan.
Teško je isporučiti paket nekom jedva poznatom
i ko je, pri tom, na granici ludila.
Zvonjava ne prestaje.
Razbija ovu pjesmu ni ne sluteći
kakva se tragedija odigrava iza mojih vrata.

SVETAC

Kada sam ga srela
upravo je pobio obitelj.
Sjedio je na zgarištu kuće
izgledajući iscrpljeno.
Toliko je planina udahnuo,
toliko gradova, krvi,
i čitavo jedno jezero
sa gordim labudovima.
Kada govori
sate ispuni kasnonoćni jazz.
Priča o Parizu
i kako je u Barceloni
poljubio hermafrodita,
planirao otići u berlinski ZOO
udaren čarobnim gljivama,
a završio u ulici punoj prostitutki
još luđi, u potpunom očaju.
Tijelo je, u stvari, vječno, ništavno.
Tako i duša graniči sa suncem.
Moj je dragi tako lijep.
Ponaša se kao smrt.

TETOVAŽA

Meni jezik služi da bih patio,
i još neke stvari.
Svjetla rastu iz noći.
Danju su pritajena braća, umorni gerilci.
Svi ljudi, ipak, svako na svoj način
znaju to,
o svjetlima i noći.
Ljubav je strah, nelagoda.
Tetovaža je stilizirana bol, uobličena rana,
revolucija osuđena na propast.
Napušteni rovovi pune se kišom.
Na balkonu
voće ostaje svježije.
To je samo jedna od zasluga vjetra.
Inače, koža stari.
Krila su podrezana.
Ljudi se raduju ciganskoj muzici,
odlaze u rat,
glasno mljackaju i tiho plaču.
Pogledaj sva ta groblja,
izaberi oružje,
doživi erekciju.

RIJEČI

Koliko je mene sadržano u imenu?

Što pomisliš kad kažeš:

Marko!

Koliko je mene sadržano

u načinu na koji izgovaraš moje ime?

Čovječanstvo je agresivna paranoična masa.

Niko zapravo ne zna

od čega se brani.

Opet nešto relativno,

ali u tome pronalaziš kontinuitet,

kao kod Šalamuna,

sve što ti se čini nerazumljivo

obožavaš,

jer riječi su lijepe kao meso, penetracija.

Starac gurka kesu svojim štapom.

Žena nosi knjigu pod lijevom rukom,

njena pritisnuta dojka

skrivena je pod kaputom poput značenja.

Gradski autobus je karikatura.

Naše more je hrskavo, okoštala daljina.

Ne želim gledati ljude kako stare.

Mape svijeta su pogrešne.

Kako drugačije objasniti činjenicu

da se uvijek izgubimo?

Treba osuditi kartografe ljubavi

za pogrešno ucrtanu planinu.

Navigacijski sustav je u rasulu.

A želim umrijeti u pampama Argentine,

daleko od tebe.

Jesi li već primila moje pismo,

gomilu praznih stranica,

moje remek djelo?

ŽEĐ

Mrtav je i komičan moj jezik, nezabilježen,
jednako kao zemlja, moja zemlja,
sahranjena uz plotun streljačkog voda
i moj grad leži na groblju strojeva
kojima smo tepali: savršeno, savršeno!
Ostajem ovdje tek da izmjerim vodostaj u čaši.
Sitnice me zaokupljaju,
pripremam ručak i dugo otpuhujem dimove,
mirno čekam tenk ili kakvu drugu mogućnost.
Spreman sam za prolaznost.
Lišće je moj uzor. Gusto dolazi ništa.
Neko drugi će primijetiti ptice na odlasku,
pokisli kolporter ili žena koja prodaje salatu.
Lave, žeđ je besprijekoran način da se naučiš poniznosti.

NOVO LEDENO DOBA

Moji kontinenti nestaju
pod vodom koja se smrzava.
Moje barbarsko porijeklo mi govori:
brani se, snimi film
o tome kako umireš,
izaberi broj iz imenika,
nazovi i izvrijeđaj onog ko se javi
možda tako pronađeš ljekovito sazviježđe,
polovno azbestno odijelo
ili Cendrarsov fantomski ud.
Uglavnom, trguj bez skrupula.
Moje grudi se otvaraju poput knjige
spremne primiti svijet ili njegove oči
u trošnu arku koju će razbiti
prvi vjetar s vremenske prognoze.
Rođeni smo u staroj Grčkoj,
ali moja čežnja putuje iza Urala
i obožava neke druge bogove.
Tragedija je svakako univerzalna.
Tuga je ono što me nagoni da uništavam.
Moji preci nose i arapska imena.
Njihove sablje su zakrivljene.
U dalekim rijekama na sjeveru
odbjegle sirene iz mojih mora
čekaju da ih neko probudi.
Ko je ikad čuo pjesmu sa usana svoje majke?
Trn je ono jedino iskonsko,
sve počinje od kaplje krvi
pa i moje proročanstvo.

19122007

Izjutra pijem kavu, kolumbijsku, toplu kremu.
Onda razmišljam o Bogu.
Ali to je samo jedna dilema.
Silazim u dan uvijek zbunjen,
zadubim se u novinske stupce:
na drugom kraju svijeta rat,
na drugom kraju grada obračun uličnih bandi,
napad na homoseksualce, obijen kiosk,
prvenstvo neregularno,
neka lutkica povećala je grudi.
Vratim se Bogu,
ali on je već nestao kao i moja želja
da razgovaram s ubicama.
Možda stid nakon što sam raskrinkao
njegova nedjela čitajući novine.
Moji prijatelji i ja kada pijemo
onda je to teško.
Tako i volimo, cijelim bićem.
Ipak, čija smo mi djeca? Šta je to ja? Mi?
Buddho, tebe tako malo poznajem,
Ti, postojiš li i da li te je briga za komunizam?
Zašto mi tako brzo postane svejedno?
Ravnodušnost ne mogu izlječiti ljekovitim travama
koje mi šalju od kuće strahujući za zdravlje moje duše.
Rođen sam prije točno 29 godina.
Vjetar nanosi suho lišće ispod vrata.
Ovog jutra primam brojne pozive
i uljudno zahvaljujem na sreći koju mi žele.
Baš danas imam zakazan urološki pregled,
sumnjam na upale, tumor, bakterije, nadam se ničemu.
Ogrnut sam starim kaputom i nisam se brijao već tjednima.
Nisam postao svetac niti prorok, sve ove godine

baš ničeg što bih propovijedao potpuno obuzet, u zanosu,
samo beskrajna tuga zbog svega što je bilo
i onog što tek dolazi
neumitno i surovo naglo
poput razuzdanih hordi
drevnih barbarskih plemena
koja dolaze zapaliti vječni Rim.

TIHI DANI

Tuga i riječi su virus kojim te darivam.
Majko, u tvojoj ruci mahovina je jestiva!
Držim se gordo dok pućkam kubansku cigaru,
to sam vidio od francuskih jazzera,
ali za tvojim stolom je nedopustivo
gaditi sindikate i ljevicu i trpati sve to
u isti lonac s fašistima i liberalima
koji bi da kupe i preoru čitavu tvoju mladost.
Shopping mall je budućnost, ona je već tu, kako ne vidiš!?
Zamisli jedan na mjestu naše kuće, nakon tristo godina.
Ljudi bi dolazili u kafane slušati vlakove,
ako ponovo nekad vlakovi krenu,
jer naša kuća leži na brdu kroz koje prolazi tunel.
Ali što bi se dogodilo bakinom cvijeću!?
Kuda bismo otišli sa svim tim saksijama i preplašenom mačkom!?
Kad smo posjekli smokvu iz bašte htio sam plakati,
ipak glumio sam da sam ljut i da ti neću oprostiti nikad.
Volio sam tu smokvu i sjene koje je za sunčanih dana
njezino lišće bacalo po zidovima moje sobe.
To je to, i to je tako,
rublje se suši na terasi,
tihe dane odnosi vjetar
pun soli i Sahare.

POPODNEVNI ČAJ S ENGLESKOM KRALJICOM

Majakovskog sam
uvijek zamišljao kao spomenik.
Sve što nada mnom čini nasilje
lijepo je i od boga,
jer sam iz ropskog naroda,
trpim i ne trebam utjehu.
Krvoločni anarhist
Peter the Painter
nestao je u noći
ili nije ni postojao.
Ulica Sidney - 1911.
Tianmen trg - 1989.
Palach, čovjek buktinja - 1969.
i ja - 1978.
također žrtva velikog 20. stoljeća.
Trebam se diviti čempresu koji ne krvari,
bezbriznim djevojkama iz turističkog prospekta.
Ako volim rijeke
trebam ih posjećivati
čak i sivu Thamesu
ili mrtvi Hudson.
Ništa nisam naučio od Majakovskog,
počeo sam ga izbjegavati
kad je krenuo rat,
preko ramena mi je izvirio Trockij
i tad sam u sebi otkrio malog fašistu.
Ljubavi, to što sam te ubio
bilo je iz milosrđa.

VLAT

Iz oka mi je izrasla vlat trave,
sočna uspomena.
Vatrenim dlanom
lava pridržava moj potiljak,
jer sam postao cvijet u rano proljeće.
Moja planina je dom leptiru,
veprovima i lisici.
To je čista religija, koraljni greben,
šiškarka se kotrlja niz padinu.
Takvo je oko, varljivo
i katkad puno optužbi.
Ali zbor svetaca nije raspjevan,
implodiraju neonska srca,
manje su sveti od moje travke
sa svojim kafkijanskim planom za svijet.
Tamo kuda rastem, rastem plavo,
rastem crveno, rastem ljubim,
rastući dišem gust od soli kao Mrtvo more,
i onda se gulim, otvaram poput babuške
i kad postanem čestica opet sam to ja,
i opet me možeš ubiti
ostima ili rječju.

KAVEZ

Toliko ptica
svilo je gnijezdo
u mom trbuhu.
Dugoprsta žena
razbila je alabasternu posudu
s posljednjom pomasti
nad glavom posljednjeg čovjeka.
Ali bilo je to u drugoj kući
u drugoj pustoj zemlji
dok se čekao dolazak kralja.
Kuda otići u kišni dan?
Kuda misliti,
pronaći utjehu u drugom tijelu,
izdržati grad koji se smanjuje?
Toliko ptica, Bože, htio bih pustiti,
toliko krila kad bi se raširilo
niti jedna nebeska kap
ne bi stigla na zemlju,
u prašinu, na kožu
ta milost, konačna pomast
za konačni svijet.

POLITIČKI ISKAZ

Koje su velike pjesme mog naroda? I koji je to moj narod?
Koja su brda moje DNA, koje rijeke, šume, gradovi?
Voljeti nije isto što i biti? Jesam li ono što volim?
Što piše na stećcima? Je li to bitnije za moj život
od reklama nad ulazom u novi tržni centar?
Je li povijest moje zemlje bitnija od moje osobne povijesti?
U kojem omjeru se religije miješaju u mojoj krvi?
Ja sam ciganin, svojom voljom. Volim preko državnih granica.
Ovo je politički iskaz. Ja sam masovni ubojica.
Imam snažnu erekciju i jedem previše mesa.

PUZZLE PIECE 3: ZBOGOM, FAŠISTI

slušaj me, tebi se obraćam, Sorellina, tebi od sada govorim i kada samo sanjam da pričam, oktobarske noći su hladne kao pivo u našim rukama, kao gram speeda razvučen u cestu preko korica tajlandske kuharice, a tvoja kosa je i dalje žuta, polje maslačka i ja, poput mačke, imam devet života i samo ovakvo stoljeće da ih potrošim, s ovim tijelom neotpornim na putovanja, Marlboro kašljem i očima ludim poput korova –

STVARNO SI PRETJERAO, LEONARDE

Ti i ja, Leonarde,
mi smo sitni fašisti,
nešto poput džeparoša.
To je, valjda, poezija,
mali privatni konc logor.
Hajde onda, u to ime,
pozdravimo Hitlera.
Budimo ljubazni prema Staljinu,
ponudimo ga čajem i votkom.
Provest ćemo dan u ugodnom razgovoru,
u sjeni starih zidina,
razmijeniti iskustva;
i ljubav je zločinački projekt.
Znam sigurno nekoliko ljudi
kojima je čežnja uništila život.
Htjeli smo biti tužni poput tebe
misleći da tako
nećemo postati masovne ubice.
A vidi nas sada
samo nam očnjaci još uvijek rastu.
A stari Židov je otkrio Zen,
spokojno sjedi na Mount Baldyju
i pravi se da ne zna ništa o tome.

KIŠA PREUZIMA KOMANDU

Tužni, sjeban i zanat kiše preuzima komandu.
Vlažni zimski zidovi sa svojim pretrpljenim stoljećima
sivila i smrti. Uglavnom, bršljan je nedovoljan
da sve to prekrije i ublaži. *Zeleno, volim te, zeleno.*
Bože, ti si zelen i krasan kao bršljan,
ja tako rijetko vjerujem, ali oprosti čovjeku koji bulji u zid,
jer čak i stolica ispunjava svoju svrhu
primajući moju stražnjicu u svoje drveno okrilje.
I sve stvari tako neumoljivo postoje, nepodnošljivo svrhovite.
Federico Garcia, jadni ciganski peder,
i taj Židov Leonard, genocidni trubadur,
obojica sa svojom memljivom čežnjom
ispunjavaju prostor jednostavnog postojanja stvari,
dok kiša preuzima komandu nad ovom pjesmom
i uopće, nad svim stvarima i svrhom stvari.
Samotne tečne kapljice nebeskog kristala,
samotna mornarska škrinja na sredini praznog kamenog dvora,
samotne police pune usamljenih knjiga,
samotna stolica pritisnuta mojom stražnjicom,
samotni pauk plete suptilnu mrežu samoće,
samotna mušica umire u tom remek djelu.
Divovska tuga u tako običnim pojavama.
I onda ti budi čovjek, odluči nešto na brzinu,
povlačeći se okolo s bolnom erekcijom i glavom
ispunjenom sumanutim osama ideja o ljubavi
kao jedinom pravom ludilu, pokolju u kojem uživaš.
Ali gle, tko mi to dolazi kroz gustu kohortu kiše
ravno u moje naslijedno magnovenje?
Nitko zelen, nitko uspravan i lijep.
Kada dlanovi dotaknu mokr zid
postajem dio komične povijesti besmisla i znam
mogao bih ovako blebetati još daniima,

ali to bi moglo biti pogibeljno kao i svaki trud
da se učini nešto ispravno i *svrhovito*.
Možda, pustiti neku drugu glazbu, otvoriti drugačiju knjigu i tada
golim prsima na bajonete, ali nije vrijeme za heroje,
popucala je kora ovog utorka kao prezreli nar,
podnevno svjetlo se prigušilo, dlanovi su skliski, njihova svrha nejasna,
zatvoreni prozori su magličasto pljesnjivi kao ljudski strah,
grad je okupirao tugaljivi marš oblaka, samoća u svim oblicima,
anđeli se nisu ukazali, kiša je preuzela komandu.

KAD ME PRONAĐE

Marko Tomaš je nevjerojatan.
Pronađe me u knjižari
u Starom Gradu,
mirnog, svježeg obrijanog, oženjenog,
spremnog na potomstvo i vječnost.
Vuče lijevu nogu kao prebijen pas, bunca,
pohabanim glasom govori
da voli moju ženu
čak i više nego sam ja sposoban disati.
Zaudara na pivo i šljivovicu,
bavi se opasnim mjesečarenjem.
I dalje treba vizu za Ljubljanu.

Moje oči su ljubičaste!
Širi kapke i tjera me da gledam.
Na, uvjeri se!

Vidiš, s one strane
dolazi proljeće japanske trešnje.
Mi smo kuglica s brojem u božanskoj tomboli.
Ako jedeš, jedi velike ježeve, smiri jezik.
Ako neko tako odredi
sve će odjednom postati kristal.
Treba biti cool kad prilaziš vješalima.
Na glavnoj ulici otvaraju se nove parfimerije.

VIKEND NA MJESECU

Hoće mi netko, molim vas, reći
u kojem je smjeru pustinja.
Mlijeko se suši.
Sve je pijesak.
Vojnik, jablan, samoubojice.
Pas je izgrizao ružu staru 30 godina.
Očekuju da ga vežem na bašti,
razapnem, kaznim.
Poštujem uspravnu samoću svoje žene.
Francuska, Francuska,
miris travnja,
Provance,
brijegovi ispod zelene,
tvoj kruh je bajka
i tvoja udomiteljska ozbiljnost.
Zbogom, zbogom, sitni prljavi fašisti
spremni prodati čast
za dva piva i cigaretu,
za minut dužu noć.
Vi ne volite vaše žene i svoj život.
Vi ste obične pičkice!
Eh, sad, da se vratim na katedralu.
Nitko ne očekuje snijeg.
Brda su kao sudbina, neizvjesna.
Pročitao sam nešto o Majci Terezi.
Behar je raspršen. Jesam li stvarno lud?

VRH

Podigni bijele šatore, Marko.
Podigni dvor.
Podigni, jer nisi pijani krvolok,
nešto lijepo i dugovječno.
Zapali papir, pospi se pepelom.
Kamen i gorke trave su jedno.
Križ se uspravlja prema mjesecu.
Izdajnici imaju mekano meso.
Nebo je od plavog pliša bijelo.
Ne podliježi religioznosti.
Razmisli o očajanju majke.
Preživjeli vojnici su joj ispričali nešto tako stravično
da više nikad nije progovorila jezikom koji si razumio.
Marko Tomaš, molim te budi pristojan.
Učini tako da kupine budu slatke i tamne.
Pričaj razumno i razumljivo.
Dodirni travu i blago pogledaj grad u kojem živiš.
Zaštiti svoje riječi. Stani u red i čekaj.
Kako je moguće da proljeće kasni?
Razna bjesnila pritišću rijeku.
Sve što si počeo nastavilo se u novoj inkarnaciji.

PARALELE

Pisati na nekoliko jezika.

Zvučati kao priča najboljeg prijatelja.

Srce umočiti u rastopljen vosak,
ostaviti pečat, otisak, potpis.

Zimi su ptice sanjive, umorno lebde.

Galebovi, iz mog se okrilja ne može izaći,
ako vas samo jednom prisvojim
moji ste zauvijek.

Dječji zmajevi se zapliću u dalekovode.

Sveti su grijesi koje zapisujem.

Snažan sam kao građevinski stroj.

Izgubljen kao predsjednik vlade
u socijalnom programu.

Div od djeteta, zadivljen i sramežljiv.

More se kreće u svim pravcima,
najviše prema nebu.

Zapadni svijet jedva diše
prežderan, velebno osvjetljen u noći,
homoseksualan, suicidalan, incestuozan.

Dajte mi Pariz, Berlin, New York,
izgubljene snove, crno bijeli film,
nježnu ruku, Sinatrin glas.
Napravit ću neviđen genocid, masne orgije,
šizofrenu koloniju trećeg svijeta.

Vjetar raznosi smeće, papirnati vrtlog valcera,
jen', dva, tri – jen', dva, tri – jen', dva, tri.

Moja slavenska tuga, moje stare čežnje.
Miris proljetnih avlija, ritam rijeke u tihi zoru.

Neki davni svijet. Bijela ravnica,
pucketanje cjepanica u peći.

Nišani su rasuti po parkovima.
Mačke se lijeno protežu na travi.
Stari bicikl čeka popravku.

Nisam heliocentrični snajperist.
Razmišljam o hrani, glazbi i eksploziji.

KAD SE VRATIM IZ RATA

Možda bih trebao otići u neki rat.

Pravi muškarac u pravoj muškoj situaciji.

Nisam više dobar u predviđanju budućnosti.

Alkoholizam lječim konzervativnom metodom.

Naime, pokušavam postupno prestati.

Kako je more ušlo u moje stihove? Kako sam uzeo pušku?

Lice u mahovini, miris nepoznate zemlje.

Sanjam agave, naša imena urezana u jednom listu. Nedostaješ mi.

Kad se vratim iz rata ubit ću te, sjesti na kauč,

zapaliti cigaretu, pustiti da krvariš na tepihu.

Danas sam jeo puževe. Kako smo ovdje završili? Daleko je, predaleko.

Tetovirao sam tvoje ime na podlakticu. Neće ti se svidjeti.

Možda da pokušam opisati nebo? Mislim da sam jučer ubio čovjeka.

Kad se vratim iz rata ubit ću sve koji su te zaveli dok me nije bilo,

ubit ću ih pred očima najmilijih onako kako su oni mene ubili

uvlačeći se među tvoja bedra.

Imam problem s pisanjem. Crvi. Vatra. Sakatost. Ipak, najviše crvi.

Žao mi je drveta koje smo jučer srušili. Voliš li me, mačkice?

Danas pada kiša. Uskoro odlazimo u šumu. Priroda je lijepa.

Kad se vratim iz rata, pravit ću skulpture od žice,

mirno kositi travnjak, uzgajati ruže,

čuvati tvoje srce u kutiji za nakit.

Sav sam uljepljen blatom. Slušamo radio. Tužna pjesma za tužne vojnike.

Jedan ubijeni dječak gledao me ravno u oči. Pišao sam krv. Kažu da sam prehladen.

Kad smo stigli do mora kapetan si je pucao u sljepoočnicu.

Daju nam sljedovanje rakije i marihuane. Mnogi od nas su neutješni.

Navukli smo se na smrt. Pišem ti pjesmu, očekuj je u sljedećem pismu.

Na noćnom ormariću moja slika u uniformi.

KALEIDOSKOP

Napolju se događa predvečerje,
grad sazdan nepravilno
kao krezuba vilica.
Tako je okrutno sve što volim,
razarajuće poput tripa,
ali ako, samo ako, isključivo ako,
mislim da sve to posjedujem.
Postoji ovo nebo, kaleidoskop,
i nemam više ništa
ni za koga.
Ne postoji utješno krilo,
perje anđela niti zmajevi
zaspali na prozorskoj dasci,
Ne postoji spokoj
dok se događa vrijeme.

LJUBAVNIK

Ja sam ljubavnik svijeta,
krećem se na orgonski pogon,
pominjem sve što je potpirilo vatru
između mene i mene,
stvorilo me takvog,
kupilo na kilogram
u jednoj provincijskoj mesnici
u Vojvodini gdje sam s ocem
uzgajao grožđe,
podlilo me vinom
trpko ravno disanje zemlje.
dah, uzdah, predah,
predrat, rat, porat,
tako dijelimo vrijeme,
a krv je okrutna moneta,
takav kusur neiskoristiv.
pogo je bio jedino izbjavljenje mladosti,
ali kako spašavati dušu,
apstrahirati bol, smog rebara –
Reich je u svojoj samrtničkoj ćeliji
sigurno bio zadovoljan,
mogao je pustiti na volju maniji gonjenja,
ponekad sretan, jer su ga ljudi zatvorili,
gnjevni, jer ne podnose kad ih netko svuče
do kože i ispod nje,
vidim ga kako nešto traži u tamnom kutu,
kopka noktima i smiješi se podlo
kao kakvo zlobno dijete.

KAKO SE ZOVE SMRT

Kako se zove smrt
Kako se vjeruje vjera
Kako se uspinje, ispravan,
na brdo Lubanje
Kako se ljubi ljubav
Kako se cvjeta cvijet
Kako se tuguje tuga
Kako se pjeva u ropstvu
Kako se krvari, moli, luta
Kako se živi ranjen,
a bez straha
Kako se jebe Europa
ta stara pohotna drolja
Kako se piše proročanstvo
Kako se izlazi iz pjesme
Kako se zove smrt?

JOŠ SAMO NEDJELJOM

Nemir u moru baca sjene na brda.
Hvatovi ružmarina mirišu u loncu.
Tišina, sveti Ganges,
drvo na kojem je visio Miljković.
Zmije u mom krilu.
Lift se podiže i spušta.
Drvoredi na Poljičkoj cesti.
Silueta crkve zaklanja otoke.
Žena od porculana u yoga položaju
skuplja prašinu i gladi kosu.
Kosa je religiozna, a ne mjesec,
biciklo i nedjeljna izdanja novina.
Ana je sretna na fotografiji.
Bilo je to prije pet godina.
A je prvo slovo.
Još samo nedjeljom
imam vremena za njega
i slom svijeta u punjenoj ptici.

SLIKAR

Boja se rascijepi poput atoma. Obala je posuta grmljem kupina. U zraku su mušice i krik galebova. Kajak u kojem sjediš siječe rijeku uzvodno. Bilo ti preuzima njezin ritam, pjenušavi forte. Od toga te hvata nesvjestica, jer dan je vreo i ti znaš: čovjek je samo oko, ponekad se mora pridržati za stijenu, jer nije vječan.

Drevni slikar je skupljao večernju svjetlost u dlan i kad bi stisnuo šaku iscjedio bi crvenu boju. Njom je prekrivao groblje svog naroda, danas kao i onda duboko pod naslagama civilizacije.

Sve što je potrebno da znaš sadržano je u suncu; dugin spektar. Stvori sada bilo što, ribu na primjer, posloži krljušt u smisao, napravi notni zapis tišine.

PLAVA I BOJA PJENE

Tražim jednu knjigu.
U njoj je pisalo o moru,
točnije o plavoj
i boji pjene.
Sat govori: 4:45
još malo pa će svanuti.
Začut ću poziv na molitvu.
Ali sada
ne mogu pronaći te pjesme
o plavoj i boji pjene.
Soba je ponekad savršena
i potpuna mjera duše.
Toliko je malo iskazivog.
Pjesma je poput sobe,
pokušava svesti neizrecivo
na najmanju moguću mjeru,
uhvatiti ga u klopku,
stisnuti guste redove misli oko njega.
Pošto ne mogu pronaći knjigu o moru,
o plavoj i boji pjene,
ko zna šta ću sanjati,
kakav strah ili novu žudnju?
U 5:06 svijest se mrvi.
Potrebno je leći u hladan krevet.
Zima je i sutra ništa neće procvjetati.

ORHIDEJA

Predgrađa se izdižu iz jutra
u amfetaminskom deliriju.
Srce svijeta je diskoteka.
Disko kraljica
ima ogromne plastične sise,
plaši se starosti i piše memoare.
Rode u proljeće izvršavaju samoubistvo.
Svi zdušno rade na izgradnji pustinje.
Demokracija uredno pere tanjure.
U prvom članku ustava stoji:
dobrodošli u živčani slom od milijun decibela.
Još uvijek tragam za dijelom dana
u kojem je moguće posaditi orhideju
i još jednu lijepu riječ.

VLAK

Putnik umire u vlaku.
Statue tugaljivo ciče na mrazu.
Vlas kose na češlju pomirljivo čezne.
Polja su puna milosrđa.
Sve mirise Europe upija nebo.
Europa je skliska misao.
Kolebanje me privlači kao mogući izbor.
Htio bih poprimiti ljekovita svojstva koprive
i jednako biti otrovan.
Želim odahnuti
kao knjiga odložena na noćni ormarić.
Noć je neprohodna i o njoj ni riječi.
Ali ta smrt na putu,
jedina radost u vječnosti.
Hamburg – Paris,
nemoj spavati,
pored tebe promiče
život
i ono sve drugo.

PUZZLE PIECE 4: ŠTO SAM NAPISAO DO PODNEVA

*čujem svećenika koji propovijeda kupnju božanske milosti, čujem generale koji
pozivaju na eksperimentalno korištenje droga, posvuda čujem ubojice, žamor kao
na burzi, tržnici robljem, milion odlučnih glasova*

i mi usred ljudske pravde,

sneni poput sitih zvijeri, kao otok, draga, kao otok.

PRIZNANJE

Sve u ovoj sobi
moji prsti su dotaknuli.
Ovdje me sve sustiže i napušta:
blagodati besplatne dostave,
telefonski računi
ili sudbina, neodređena,
datumi otisnuti na erotskom kalendaru.
Ubio sam pauka kojeg si voljela,
rastvorio tvoja bedra,
pažljivo planirao samoubistvo,
ispisao ti obećanje
i potom oklevetao ljubav.
Zašto još uvijek čujem kako negiraš moj zločin
dok zbrajam svoje grijehe
čitajući Evandjelje po Mateju,
dok me zasipa pepeo s cigarete koja dogorjeva
među prstima koji su dotaknuli sve dodirljivo,
prelistali knjige,
otvarali ormare,
ispitivali zidove,
tipkali po tastaturi,
podizali šalice
i namještali posteljinu,
tu savršenu zamku za tvoje tijelo.

POZNAVAJUĆI SAMOĆU

Tvoje me ruke tjeraju da pripadam,
upijam svaku svjetlost,
radujem se tužnom zanatu riječi.
Poznavajući samoću,
turobni muzej uspomena,
kako se među svjetinom rasipa mladost,
htio bih te voljeti,
u tebi uskrsnuti,
sići jezikom niz tvoju kičmu,
da se cjediš oko mojih usana
oporo, a slatko, vrelo
da se prospem u tebe
sakrijem i vratim
divovski moćan,
nepobjedivi vitez
iz starih predanja.

ZA S. PRVI PUT

Kada sam sanjao veliki grad,
pršteća noćna svjetla,
o tebi ništa nisam znao.
Započeo sam novo putovanje,
ropstvo u svjetlosti,
kako se Krist ukazao
tako je i ljepota čisti Marksizam.
Paprat uz cestu je rosna
i mi hodamo bosu.
Tako zamišljam naš suživot.
U stanju sam čitavu noć
probdjeti nad tvojim tijelom,
tužna životinja,
koja puši cigarete
uz otvoren prozor.
Draga, ti i ja smo jazz i rakija,
isparavamo krhke duhove.
Osluhni kako plešu
opijeni našim mirisom.

VOLIM TE

Ponovno se otvaram u ovu večer napuštenu od prijatelja, oblaci kao ključevi sobe u kojoj ležiš čekajući kišu, sentimentalni miris zemlje, ulica koje poput razjapljene čeljusti Boga žele usisati sva tvoja tijela u zahrđali satni mehanizam iz kojeg se nikad ne izlazi. Umirujem sve ono divlje kako bih ti služio, grimizna noći, učim se šutjeti, biti miran, slan, ljubazan, odmjeren, jer treba umrijeti svet, bez poveza na očima, nježan kao tišina koju obrastaju kupine. Želim da sve što pišem zvuči kao molitva, blagost, topao vjetar. Moje oči su hram mraka i tijelo, kruh smrti, sve je manje vode i jedino krvlju se možemo zavjetovati, jer opsjednut sam krilima, životom ruže u susjedovoj bašti, bombom u tržnom centru. Između nevidljivih zvijezda kruže riječi koje ne mogu dohvatiti, ako se propnem na prste, rujan je i trebali bismo otići daleko odavde, mora se kad tad sastanu, snovi od znoja, život na tripu, sve je uvijek tu. Volim te, jer zajedno živimo kao progonjene zvijeri.

MOJ UMORNI ANĐEO

Moj umorni anđeo
mazi se s jutrom
umiljato prevrće tijelo
na starom madracu
Vrat joj miriše na bademe
Ispod toplog pokrivača
njezine grudi i bedra
tisuću vulkana
i ja sam Giordano Bruno
bačen u oganj
njezinog pupka

Jesen mog anđela
zavrtili ringišpil lišća
i voće zrije u njezinom snu
dok se budi čuju se
modra nedjeljna zvona
a moj umorni anđeo
proteže ruke i leđa izvija
kao što čežnja čini usamljenima
i ja sam Krist
okrunjen trnjem
njezinih dlanova.

NEKI ČUDAN KRAJOLIK

Što god učinim, pojedem, djelim s tobom.
Kruh je pun kozmičkih vrata,
meso čini što meso treba činiti – krvari.
Katkad me obuzme Tvojost Mog lica,
onda masturbiram u predjelima punim indijskog čaja,
umiljatih životinja toplog krzna, oblikujem vatru,
vjerujem u Buddhu i da sam inkarnacija Lorda Byrona,
kojeg ovaj put pisanje i ne zanima baš toliko
koliko opsesija tvojom kožom.
Kuća se pretvara u selidbu, cesta u radost,
Tvoj miris u bataljon koji me ruši
i tko god je od nas učinio cigane,
dozvolio da se volimo ovako lako i bolno,
svete mu se ruke umivaju u brzacima ljekovitog kristala,
lice u nježnim laticama nebeske pravde.

ZAŠTO NITKO NE ŽELI PUTOVATI U PITSBURGH?

To, prije svega, ne zvuči cool.

Pobogu, zamisli da se zoveš Hans, ili Mate Mišo.

Ljepše je sjediti na klupi ispranoj od soli,

buljiti u more, Brač kao veliki krokodil

koji se pretvara da spava.

Sve oko nas je staklo, prozirno kao tvoja koža.

More ima miris mora

koliko ga u ovim vremenima bez mirisa može biti.

Možda smo tužni jer živimo od osmijeha i tijela.

Mačke ulaze kroz prozor, ostavljaju raščišćen prolaz

gušterima i suncu i svemu što iz nekog,

nama nepoznatog razloga, želi ući u naš svijet.

Guliš mandarine kao da ti je to posljednja stvar u životu,

ja ih isto tako gutam, strast je snažna kao srce bizona,

telegram koji obara s nogu.

I što sad kad smo u konačnoj sobi ni po čemu posebnoj –

bijeli zidovi, sitnice okačene na čavle,

slika netalemtiranog slikara, mapa Etiopije i prašnjav šešir.

Pauk je tako strpljiv, nekad mi je žao ubiti ga.

MY OLD FLAME

Zaprljan sam konačnošću tijela.
Ali to ništa ne rješava, sigurno
nije dio strategije kojom ću osvojiti
vrh tvoje žudnje.
Koža, meso, kosti,
zvuči stravično kad svedeš čovjeka na to.
Oblačim košulju na smrtni dio sebe,
treba se ugrijati
u prizemnom stanu na Križinama.
Zagrljaj, topao i mirisan
poput čaja od kamilice u zimskoj noći,
sedativ o kojem ovisimo
slušajući tužnu muziku
koja nas čini pomirljivima.
Satima razmišljam o onome što ti sanjaš.
Nikako ne uspijevam izvesti
bilo kakav suvisao zaključak.
Snovi su jutarnje vijesti o tvom tajnom životu,
uvijek me uznemire.
Ja se, s druge strane, ne sjećam ničega
osim vlastite smrti.
Suština mog umiranja je mutna.
Kućni duhovi znaju više o tome,
ali oni su šutljivi i sve što žele je u miru slušati jazz.
U svemu postoji tišina pa i u muzici,
u njoj pogotovo.
Smrznem se kad se takva tišina
iznenada obruši na nas,
sjetim se kako padaju granate
i da već idućeg trenutka sve ovo
može otići u krasni kurac.
Ali tišina traje taman toliko

da mi se oči u strahu napune vodom
i onda ti lažem da je svemu kriv saksofon
u staroj pjesmi koja nudi
neponovljivu tugu izvjesnog.
Pričaj mi, ipak, o vječnosti.

ŠTO SAM NAPISAO DO PODNEVA

Strašno je to
koliko se prospem
u tvoje misli.

Odzvanjaju moji koraci
ravno u tvoju
popodnevnu usamljenost.

Sve što ti ne donesem
je tek ubrano poljsko cvijeće.

Ponekad šapćem
u sred bijela dana.
Plašim se
da ne bih što pokvario.

Jezik za tvoje krilo.
Zbunjen sam
tolikim otkrovenjima.
Pišeš li u potaji
zakonik naše ljubavi?

Što ćemo danas
ručati?

Već dugo
nisam bio žalostan.

Imam ogroman apetit.

Ne prepoznajem lava
koji te čuva.

ISPROBAJ OVO, DRAGI WAGNER

Sada, čekajući svoj trideseti rođendan,
nikako ne mogu odagnati depresiju,
jer još uvijek ne razumijem baseball.

Nisam se rodio kao insekt.
Ne mogu to oprostiti svojoj majci.
Protiv mene ne postoji
učinkovit otrov u spreju.

Više ne slušam radio.
Bog se svakog dana,
na kratkovalnim frekvencijama,
rađa kao voodoo lutka
u rukama nacističkog ratnog zločinca.

Teško podnosim
histerične polaznike tečaja yoge.
Pronašli su smisao. Žive bez stresa.
My ass!

Bingo Crosby, božićna tortura,
ne mogu smisliti dovoljno pogrdnih imena
za sva sranja kojima čovječanstvo podliježe.

Trebao bih slušati Wagnera,
ali ne mogu pronaći Wagnera na kompjuteru.

Jedna žena će uzeti moje prezime.
Naša će djeca biti uspravni anđeli.

Donosit ću u rukama okrugle i sočne naranče.
Kuća će mirisati na maslinovo ulje.

Volio bih da sam savršen poput mora.

SLAGALICA: RANE I SOL

21st CENTURY PUZZLE

širokom cestom između ruševina vozimo se –

anđeli s Bulevara upiru prstom u nas, zaboravljaju glazbu, isparavaju otrovnu maglu, noktima čiste kožu, odlažu život kao odijelo, umiru na vrhu igle, njihove oči sjaje divljački, oni ne očekuju bilo kakvo milosrđe, ne traže ljubav niti religiju, prazni poput 21. stoljeća, razoreni poput mene, razoreni neuzvraćenom ljubavlju, pijanom prevarom, političkim prevratom, državnom granicom, mostom preko rijeke, mjesečevim mjenama, sunčevim pjegama, razoreni kao ozon, meki kao stratosfera, razoren kozmos, astronaut u drumskoj kafani, orgije na zasjedanju UN-a, prazno, prazno stoljeće, Guernica kojoj je oduzet užas, prazno poput odbačene vojničke konzerve u iračkoj pustinji, opako kao pješačka mina u centru grada, jednako glupo i zlo, plitko ukopano, talk show, self help, shopping mall stoljeće, stoljeće zvijezda za jednokratnu upotrebu, stoljeće bez heroja, slomljeno, razoreno, prazno, Amerika bez Whitmana i Kerouaca, Europa bez revolucija –

slušaj me, tebi se obraćam, Sorellina, tebi od sada govorim i kada samo sanjam da pričam, oktobarske noći su hladne kao pivo u našim rukama, kao gram speeda razvučen u cestu preko korica tajlandske kuharice, a tvoja kosa je i dalje žuta, polje maslačka i ja, poput mačke, imam devet života i samo ovakvo stoljeće da ih potrošim, s ovim tijelom neotpornim na putovanja, Marlboro kašljem i očima ludim poput korova –

čujem svećenika koji propovijeda kupnju božanske milosti, čujem generale koji pozivaju na eksperimentalno korištenje droga, posvuda čujem ubojice, žamor kao na burzi, tržnici robljem, milion odlučnih glasova

i mi usred ljudske pravde,

sneni poput sitih zvijeri, kao otok, draga, kao otok.

Marko Tomaš

Rođen 1978. u Ljubljani. Jedan od pokretača i urednika časopisa Kolaps i pripadajuće biblioteke. Novinske tekstove objavljivao u *Danima*, *Glasu Istre* i *Feral Tribuneu*. Vodio je kulturnu splitsku knjižaru Utopia. Poeziju i prozu objavljivao u bosanskohercegovačkoj, hrvatskoj i srpskoj periodici. Pjesme su mu prevedene na talijanski, francuski, njemački, engleski itd. Živio je, studirao i radio u Sarajevu, Zagrebu i Splitu. Trenutno živi i radi u Mostaru.

Objavio: *L' Amore Al primo Binocolo* (s Nedimom Ćišićem, Mehmedom Begićem i Veselinom Gatalom, pjesme, 2000); *Tri puta tridest i tri jednako* (s Nedimom Ćišićem i Mehmedom Begićem, pjesme, 2000); *S rukama pod glavom* (pjesme, 2002, 2005); *Mama, ja sam uspješan* (pjesme, 2004); *Život je šala* (pjesme, 2005); *Marko Tomaš i druge pjesme* (2007); *Zbogom, fašisti* (pjesme, 2009); *Ponoćni razgovori* (s Mehmedom Begićem, 2012); *Bulevar Narodne Revolucije* (pjesme, 2013); *Varanje smrti : izabrane pesme* (2014); *Ivica Osim : utakmice života* (biografija, 2014).

Biblioteka Online

knjiga 132

Marko Tomaš

Zbogom, fašisti

© 2016 Marko Tomaš

© za elektroničko izdanje: Društvo za promicanje književnosti
na novim medijima, 2016

Izdavač

Društvo za promicanje književnosti
na novim medijima, Zagreb

Za izdavača

Krešimir Pintarić

Urednik

Krešimir Pintarić

Fotografija

© Domagoj Lozina

ISBN 978-953-345-497-9 (HTML)

ISBN 978-953-345-498-6 (EPUB bez DRM)

ISBN 978-953-345-499-3 (PDF)

ISBN 978-953-345-500-6 (MOBI)

Prvo izdanje

Buybook, Sarajevo, 2009.

**Knjiga je objavljena uz financijsku potporu
Grada Zagreba.**

